

**ВИЯВЛЕННЯ І РОЗКРИТТЯ КВАЛІФІКОВАНИХ ВИДІВ ВИМАГАНЬ
ВЧИНЕНИХ УЧАСНИКАМИ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ТА
ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

**ДЕПАРТАМЕНТ
СТРАТЕГІЧНИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дніпро
2023

Міністерство внутрішніх справ України

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ВИЯВЛЕННЯ І РОЗКРИТТЯ КВАЛІФІКОВАНИХ ВИДІВ ВИМАГАНЬ
ВЧИНЕНИХ УЧАСНИКАМИ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ТА
ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Методичні рекомендації

Колектив авторів: Мороз В.П., Богуславський М.Г., Санакоєв Д.Б.

Дніпро
2023

УДК 342.749

А 45

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 8 від 22.05.2023р.)*

Рецензенти:

Макашов А.В. – к.ю.н., начальник відділу УСР в Дніпропетровській області ДСР Національної поліції України, підполковник поліції.

Твердоступ І.В. – начальник відділу УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України, підполковник поліції.

А 45 Виявлення і розкриття кваліфікованих видів вимагань вчинених учасниками організованих груп та злочинних організацій: метод. рекомендації; кол. авт. Дніпро: ДДУВС, 2023, 50с.

Визначено поняття та особливості «кваліфікованих видів вимагань». Розглянуто типові ситуації щодо виявлення та розкриття кримінальних правопорушень даної категорії, особливості проведення окремих слідчих дій при проведенні досудового розслідування даних кримінальних проваджень.

Для працівників Національної поліції, працівників інших правоохоронних органів, курсантів та викладачів ЗВО МВС.

Колектив авторів:

Мороз В.П. - завідувач навчально- наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ННП та ПФПНП ДДУВС, доктор юридичних наук, доцент.

Богуславський М.Г. – науковий співробітник навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ННП та ПФПНП ДДУВС, кандидат юридичних наук.

Санакоев Д.Б. – начальник кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань ННП та ПФПНП ДДУВС, кандидат юридичних наук .доцент

© Автори, 2023

© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИМАГАНЬ, ЩО ВЧИНЮЮТЬСЯ УЧАСНИКАМИ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ТА ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	
1.1. Особливості кваліфікованих видів вимагань, що вчинюються учасниками ОГ та ЗО.	
РОЗДІЛ 2: ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КВАЛІФІКОВАНИХ ВИДІВ ВИМАГАНЬ, ЯКІ ВЧИНЮЮТЬСЯ УЧАСНИКАМИ ОГ ТА ЗО	
2.1. Типові ситуації щодо виявлення, попередження та розкриття кримінальних правопорушень даної категорії	
2.2. Особливості проведення окремих слідчих дій при розслідуванні даних кримінальних проваджень	
ВИСНОВОК	56
ДОДАТКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

На сьогодні на території України триває якісна зміна характеру злочинності. Злочинці стають все більш організованими, активно використовують новітні технології, інструменти, сучасні види стільникового і мобільного зв'язку, більш активно протидіють правоохоронним органам, способи скоєння злочинів стають більш витонченими, досконаліми й результативними для злочинців. Негативні процеси, які відбуваються в суспільстві, зумовлюють зростання кількості злочинів корисливо-насильницької спрямованості. Однією з таких форм злочинної діяльності є вимагання, на скоєнні якого спеціалізуються учасники організованих груп.

Суспільна небезпечність полягає в тому, що вимагателі застосовують насильницькі дії, чинять тиск на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, здійснюють заходи протидії правоохоронним органам. Професіоналізм учасників організованої групи, ретельна підготовка до вчинення злочину, вжиття заходів щодо приховування злочинного діяння, а також вчинення протидії розслідуванню, сприяють виникненню проблем під час припинення та розслідування злочину.

Рівень розкриття такої категорії злочинів, особливо вчинених організованою групою, що викликали резонанс, залишається на недостатньо високому рівні. Певною мірою цьому сприяє те, що правоохоронні органи припускаються серйозних помилок при аналізі наявної інформації, плануванні первинних оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій, побудові версій, організації взаємодії, оскільки відсутня необхідна взаємодія між різними підрозділами Національної поліції.

Значною мірою ці недоліки пояснюються відсутністю узагальнених методик у сфері припинення таких злочинів, що не враховують особливостей криміналістичної характеристики і специфіку ситуацій, що виникають на різних етапах розслідування кваліфікованих вимагань, вчинених організованою групою.

РОЗДІЛ 1: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИМАГАНЬ, ЩО ВЧИНЮЮТЬСЯ УЧАСНИКАМИ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ТА ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1 Особливості кваліфікованих видів вимагань, що вчинюються учасниками ОГ та ЗО.

Необхідно зазначити, що до кваліфікованих видів вимагань відносяться лише злочинні дії, які передбачені ст. 189. Кримінального кодексу України, а саме - вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці .

Останніми роками спостерігаються значні якісні зміни кримінальних правопорушень зазначеної категорії. Зокрема ускладнюються способи вчинення вимагання: від простої вимоги видачі грошей і цінностей під різними погрозами до витончених способів вилучення власності членами організованих груп у комерційних структур й осіб, що займаються підприємницькою діяльністю.

Для вимагання характерними є такі ознаки:

- досить високий ступінь латентності, зумовлений тим, що потерпілі не інформують правоохоронні органи про факти вимагання, побоюючись розправи з боку злочинців або через певну вигоду від контактів з рекетирами (небажання викриття власних правопорушень тощо);

- вимаганням займаються організовані групи, що спрямовують свою діяльність як на фізичних осіб, так і на дрібні й великі фірми, приватні підприємства, фермерські господарства й навіть на представників державних підприємств. У ряді випадків вимагання супроводжується взяттям заручників. Злочинні дії групи можуть ретельно плануватися, проводиться

попередня розвідка, в «організацію-жертву» впроваджуються інформатори, ведеться спостереження за об'єктом вимагання, широко використовуються корумповані зв'язки, наявність яких майже завжди є обов'язковою для успішного функціонування добре організованого злочинного угруповання.

Свідки й потерпілі, у наслідок впливу на них, з боку злочинців, що залишилися на волі, умовчують про відомі їм факти, ухиляються від участі в упізнанні, мотивуючи це неможливістю пізнати конкретну особу. Потерпілі не підтверджують факт у висловлення на їх адресу погроз. Усе це ставить складнощі, з якими можуть зіткнутися працівники поліції, ведучи боротьбу з вимаганням.

Аналіз оперативно-розшукової діяльності та слідчої практики у справах про вимагання свідчить, що розглядааний вид злочину не однорідний за своїм характером. Вимагання вчиняються як *поодинці, так і групою осіб за попередньою змовою, а також організованими групами або злочинними організаціями.*

Вимагання, вчинене однією особою, характеризується:

- відсутністю підготовки до вчинення злочину і його приховання;
- відносно невеликими сумами, які вимагають з потерпілих;
- швидким викриттям вимагателів працівниками поліції, оскільки, як правило, злочинці не вживають необхідних заходів для забезпечення своєї безпеки.

Потерпілий, зазвичай вибирається злочинцем за ознакою можливості легко подолати опір жертви через перевагу здирника у фізичній силі, наявності в нього холодної або іншої зброї. При цьому злочинці можуть бути взагалі не знайомі з потерпілими. У більшості таких випадків спосіб вимагання полягає у вимозі грошей або матеріальних цінностей під погрозою фізичного насильства (іноді з демонстрацією холодної зброї), знищення майна.

Вимагання, вчинене за попередньою змовою групою осіб. Основними критеріями відмежування простої злочинної групи від організованої або злочинної організації є організованість і стійкість.

У простій злочинній групі здирників ці ознаки виражені слабо. Організованість тут хоча й має місце, але вона не досягає такого високого ступеня, як в організованих угрупованнях і тим більше в злочинних організаціях. Вона виражається в попередній домовленості на здійснення злочину, що може виникнути й спонтанно в зручній ситуації для скоєння вимагання. У простій злочинній групі відсутній чіткий функціональний розподіл ролей і побудова за ієрархічним типом. Члени таких груп звичайно є співвиконавцями злочину, видобуток ділять порівно, не ведуть розвідку об'єкта вимагання, особливо не піклуються про приховання зробленого злочину. Частіше вони чинять одноразові вимагання, для них не є характерними стійкість, тривалість існування групи, оскільки через слабку організованість, відсутності корумпованих зв'язків і необхідного злочинного досвіду зі здійснення саме такого виду злочинів їх відносно швидко знешкоджують.

Вимагання, вчинене організованими групами й злочинними організаціями, є різновидом ***організованої злочинності.***

Саме завдяки організованості цих груп стає можливим вчинення найнебезпечніших видів аналізованого злочину, коли вимагаються значні суми грошей і великі цінності, викрадаються потерпілі, а їхні близькі родичі беруться в заручники, устанавлюються корумповані зв'язки із працівниками правоохоронних органів, органів державної влади та управління.

Відбувається зрощування злочинних груп із комерційними структурами, які повністю потрапляють під контроль злочинців, після чого через ці структури «відмиваються» доходи, здобуті злочинним шляхом, проводяться незаконні банківські операції, укладаються комерційні угоди. Злочинці встановлюють контроль над цілими районами й видами діяльності, їхній дохід дедалі зростає й набуває систематичного характеру.

Якщо вимагання вчиняє злочинна організація, окремо діючі групи поєднуються й розробляють плани здійснення спільних акцій вимагання, а іноді й інших тяжких злочинів (убивств осіб, які заважають їхній злочинній діяльності, або членів конкуруючого злочинного угруповання, тощо).

Ознаки організованості розгляданих злочинних угруповань властиві наступні риси:

- ієрархічна структура з різним статусом членів групи й функціональним розподілом ролей між ними;
- планування підготовки, вчинення й приховання злочину;
- наявність неписаних правил поведінки, спрямованих на збереження стійкості групи, захисту її від викриття;
- відповідний рівень технічного забезпечення (наявність автомашин, зброї, засобів зв'язку).

Для злочинних організацій, поряд із цим, характерним є об'єднання організаторів різних злочинних угруповань, проведення «сходок», на яких розробляються плани спільних злочинних дій, взаємовідносини з іншими угрупованнями, тощо.

В сучасних умовах можна виділити наступні **види кваліфікованого вимагання**:

1. Примус до видачі матеріальних цінностей і грошей за допомогою фізичного впливу та погроз. Дії злочинців при здійсненні такого вимагання зводяться до такого: злочинці обирають жертву – підприємця, який володіє значною готівкою, потім шляхом фізичного насильства примушують його видати вказану суму. При всій «традиційності» цього способу він зазнає явних змін, насамперед, у бік збільшення різноманітних засобів фізичного впливу і застосування жорстоких методів катування.

2. Вимагання із захопленням заручників. До захоплення заручників вдаються злочинні угруповання найбільш високого рівня організованості. Ця форма характеризується: високою віктимністю поведінки потерпілих, ризиком для життя та здоров'я заручника, реальністю застосування

насильства або іншої шкоди заручнику чи близьким особам, прагнення потерпілого або членів його сім'ї приховати від правоохоронних органів факти вимагання, кваліфікованістю злочинців та більш ретельним розробленням плану злочину.

3. Вимагання за допомогою шантажу. Шантаж – одна з найбільш дієвих форм вимагань. Основа «компромату», як правило, – реальне порушення законодавства, яке регулює економічні стосунки як потерпілого так і його близьких осіб (ухилення від оподаткування, укладення протизаконних договорів і т.ін.). Отримання інформації про деякі вчинки потерпілого дає змогу злочинцям пред'явити майнову вимогу, підкріплену конкретними матеріалами, які компрометують потерпілого.

4. Вимагання під виглядом комерційного партнерства. Дії злочинців при здійсненні такого злочину визначаються високим рівнем конспіративності й маскуються партнерськими взаємовідносинами у сфері підприємництва. Членами злочинного угруповання розігруються складні комбінації, в результаті яких потерпілий виявляється в матеріальній залежності від вимагачів.

5. Вимагання, що здійснюються під виглядом примусу до виконання цивільно-правових зобов'язань. Використовуючи факт виникнення цивільних зобов'язань, злочинні угруповання здійснюють вимагання під виглядом стягнення боргів на користь комерційних структур. Вимагання розпочинається зі штучного створення ситуацій, у яких комерційна структура в односторонньому порядку подвоює суму заборгованості, як правило, маніпулюючи поняттям «упущений зиск», а потім укладає угоду з охоронним підприємством при стягненні боргу з недобросовісного боржника. Одержавши таким чином право на вимогу боргу, вимагачі не йдуть шляхом офіційної процедури, а стають на шлях застосування насильства.

6. Вимагання під виглядом надання охоронних послуг. Вимагання під виглядом захисту – найбільш розповсюджена форма паразитування на комерційних структурах. Злочинці, погрожуючи знищенням матеріальних

цінностей комерційного підприємства, фізичною розправою над його працівниками, вимагають великі суми грошей за забезпечення функціонування підприємства (взяття його під охорону).

Час вчинення вимагання охоплює час поставлення вимоги про передачу грошей, цінностей та час їх одержання. Точне встановлення параметрів цього елемента розгляданого злочину є досить важливим для відмежування вимагання від розбою.

Істотне значення для правильної кваліфікації злочину має й точне встановлення таких ознак, як однократність або систематичність вимагання, оскільки неодноразовість його здійснення є кваліфікуючою ознакою вимагання.

В попередженні кваліфікованих видів вимагань виділяють такі **елементи**: безпосередньо **профілактику** злочинів і правопорушень, **запобігання їм** та **припинення**.

Профілактика вимагань – здійснення системи заходів, спрямованих на викорінення цих злочинів шляхом створення таких суспільних умов, що усувають причини вчинення злочинів, гарантують своєчасне реагування державних і громадських організацій на факти аморальної, антигромадської поведінки, що може призвести до вчинення злочинів.

Оперативно-розшукова профілактика є складовою (елементом) загальної системи заходів, здійснюваних усіма державними органами, громадськими організаціями щодо попередження правопорушень. Профілактичні заходи можуть бути як **загальними**, так і **індивідуальними**.

Загальна профілактика передбачає:

- аналіз стану оперативної обстановки на обслуговуваній території або за лінією роботи;
- виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню вимагань, та їх усунення;
- забезпечення усунення недоліків в організації боротьби з вимаганнями та здійснення необхідних заходів організаційного характеру;

- вивчення діяльності того чи іншого об'єкта (підприємства, установи, організації);

- масово-роз'яснювальну роботу та правову освіту населення;

Індивідуальна профілактика передбачає:

- виявлення й поставлення на облік осіб, від яких, через їхні антигромадські погляди й поведінку, можна очікувати вчинення злочину;

- організація спостереження й отримання оперативної інформації про спосіб життя, зв'язки, можливі злочинні наміри осіб, узятих на облік;

- організацію та здійснення комплексу оперативно-розшукових та інших заходів з метою недопущення вчинення ними злочинів;

- організацію належного аналізу ефективності профілактичних заходів, своєчасне внесення змін у розміщення сил, тактику застосування оперативно-профілактичних засобів і методів щодо осіб, які підлягають профілактичному впливу.

Умовно осіб, які здатні до вчинення кваліфікованих видів вимагань, можна поділити на такі основні категорії:

- які були раніше засуджені за вчинення злочину даного виду, на шлях виправлення не стали, про що свідчать факти їхньої антигромадської поведінки під час відбуття покарання або після звільнення;

- які вчинили адміністративні правопорушення, й можуть вчинити в майбутньому кримінальні діяння;

- які не притягувалися в минулому до кримінальної або адміністративної відповідальності, проте їхня поведінка свідчить про стійкі антигромадські погляди, наявність зв'язків із кримінальним елементом.

У зв'язку з цим та з метою спостереження й контролю за поведінкою осіб, які перебувають на обліках Національної поліції повинні концентруватися такі матеріали:

- списки, анкетні дані, фотографії, дактилокарти з відбитками пальців підоблікового елемента;

- відомості про зв'язки, мотиви та обставини вчинення ними злочинів;

- копії вироків суду, постанов, подань про встановлення адміністративного нагляду та обмежень;

- матеріали оперативного характеру: плани, довідки-меморандуми, вимоги на перевірку, у тому числі за оперативними обліками, матеріали отримані шляхом проведення НСРД, які можуть вказувати на можливу причетність даних осіб до вчинення кваліфікованих видів вимагань .

Запобігання злочину передбачає діяльність оперативних працівників щодо виявлення та недопущення вчинення злочину на стадії його підготовки за яку не передбачено кримінальну відповідальність.

До основних способів впливу на осіб, які виношують злочинні задуми, належать:

- схилення цих осіб до відмови від злочинних намірів;
- нейтралізація умов, що полегшують вчинення злочину, який задумується, або створення умов, що виключають можливість чи істотно ускладнюють його вчинення;
- недопущення формування злочинних груп або роз'єднання вже утворених.

Основними тактичними прийомами роз'єднання злочинних груп, що формуються, є дискредитація лідера групи або створення суперечностей між її активними учасниками.

Припинення злочину – це діяльність працівників поліції та інших правоохоронних органів, спрямована на те, щоб не допустити продовження й завершення злочину, полягає в знешкодженні злочинних дій на стадії готування (у тому разі якщо дії винних осіб містять ознаки складу злочину) чи замаху на злочин.

Розмежування припинення злочину та запобігання йому здійснюється відповідно до стадії вчинення злочину. На тих із них, що не передбачають кримінальної відповідальності, здійснюється попередження (запобігання), а якщо підготовчі дії вже містять ознаки окремого злочину, то йдеться про його припинення.

До основних способів припинення злочину належать:

- затримання осіб, що готують злочин, за дії, які містять ознаки самостійного злочину (наприклад виготовлення або придбання та зберігання зброї);

- затримання винних осіб під час замаху на злочин.

Приводами для проведення першочергових оперативно-розшукових заходів із розкриття вимагань є:

- 1) заяви громадян чи посадових осіб;
- 2) заяви очевидців чи інших осіб, які дізналися про їх скоєння;
- 3) заяви громадян про злочинну діяльність конкретних осіб;
- 4) інші джерела.

Спрямованість проведення оперативно-розшукових заходів і слідчих дій з метою розкриття злочину багато в чому зумовлюється ситуацією, яка склалася на теперішній час.

На практиці вироблено **основні напрямки виявлення осіб, які вчинили злочин:**

- за показаннями свідків і очевидців;
- за прикметами зовнішності злочинця;
- за слідами й предметами, залишеними на місці події;
- за слідами на одязі й тілі злочинців;
- за способом і засобами вчинення;
- за ознаками викраденого.

Найбільш типовою оперативно-розшуковою ситуацією початкового етапу розкриття вимагань є **надходження заяви від потерпілого про вчинення злочинного діяння цього виду невстановленими особами.**

У зв'язку з цим виникає **необхідність установлення всіх обставин**, викладених у заяві, що надійшла .

Коло обставин, що підлягають установленню за заявою, значно ширше за коло обставин, що підлягають доказуванню. Це пояснюється тим, що крім обставин, передбачених кримінально-процесуальним законом і нормою

кримінального закону, за якою кваліфікується злочинне діяння, у процесі його розкриття виникає необхідність установлення ряду *додаткових обставин*, зв'язаних зі специфікою скоєння цього виду злочинів.

До них відносяться:

1. Час вчинення вимагання, як ми вже відзначали, важливо встановити для того, щоб мати можливість відмежувати вимагання від розбою й грабежу (при вимаганні злочинець вимагає майно, право на нього або ж здійснення дій майнового характеру не негайно, а в майбутньому; при розбої або грабежі майном заволодівають у момент нападу). У процесі проведення оперативно-розшукових заходів необхідно встановити кваліфікуючу ознаку - неодноразовість (повторність), відмежувати організовану злочинну групу від злочинної організації, що створюється для здійснення декількох тяжких злочинів. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати:

- коли конкретно здирниками вперше було поставлено вимогу;
- який строк було призначено для передачі майна;
- якщо потерпілий виконав вимогу здирників, то коли передав їм майно або зробив майнові дії на користь здирників;
- якщо здирники висували свої вимоги неодноразово, то коли саме, скільки разів.

2. Місце здійснення злочину:

- у якому місці потерпілому було поставлено вимоги здирників;
- якщо потерпілий виконав вимогу здирників, то де передав їм майно;
- у разі відмови потерпілого від вимог здирників де було вчинено насильницькі дії щодо потерпілого, його рідних і близьких, де перебувало знищене або пошкоджене майно.

3. Спосіб вчинення злочину:

- яким чином здирники поставили вимоги потерпілому - зателефонувавши, письмово, при особистому контакті;
- які конкретно вимоги поставили здирники:
 - а) виплата готівки;

- б) передача конкретних речей, цінностей;
- в) перерахування грошей потерпілим на банківські рахунки членів злочинної групи, сплата у вигляді крипто валюти;
- г) сплата грошей зазначеній злочинцями організації за поставку неіснуючого товару або на погашення фіктивного боргу, за поставку товару за завищеною ціною.

4. Предметом вимагання можуть служити не тільки речі або гроші, але й право на майно, закріплене в певних документах:

- видача доручення на право розпорядження автомобілем потерпілого;
- передача цінних паперів (векселів, сертифікатів, акцій, депозитних рахунків тощо);
- видача розписки про відмову від права на майно;
- передача здирникам права на орендоване потерпілим приміщення тощо.

5. Погрози у випадку невиконання вимог вимагателів:

- убивством потерпілого, його родичів, близьких, заподіянням їм тілесних ушкоджень, зґвалтуванням;
- знищенням майна, захопленням заручників, створенням перешкод у комерційній або іншій діяльності.

6. Конкретні дії кожного члена угруповання та їх роль у вчиненні злочину:

- хто був організатором злочину, чи організував він д злочин самостійно або діяв за вказівкою лідера злочинного угруповання;
- які конкретно дії виконував кожен учасник групи в процесі вчинення вимагання:

- а) хто вів переговори з потерпілим;
- б) хто забезпечував усіх виконавців автотранспортом тощо.

7. Дані, що характеризують здирників: стать, вік, судимість, місце роботи та мешкання, службове становище тощо.

8. Відомості, що характеризують потерпілих: стать, вік, службове становище, судимість, чи був знайомий зі здирниками раніше або

познайомився у зв'язку з цим злочином; чи зазнавав раніше вимагання з боку цієї злочинної групи, якщо зазнавав, то коли, скільки разів, що передавав, де, кому, як пояснював цей факт родичам, знайомим, товаришам по службі; які обіцянки давали здирники, замість задоволення їхніх вимог; що одержав потерпілий, задовольнивши вимоги здирників; кого із членів групи прийняв на роботу до своєї організації, на яку посаду, з яким окладом; чому розцінював погрози, висловлені здирниками, як реальні.

РОЗДІЛ 2: ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КВАЛІФІКОВАНИХ ВИДІВ ВИМАГАНЬ, ЯКІ ВЧИНЮЮТЬСЯ УЧАСНИКАМИ ОГ ТА ЗО

2.1. Типові ситуації щодо виявлення, попередження та припинення кваліфікованих вимагань, вчинених ОГ і ЗО

Здебільшого, підставами внесення інформації до ЄРДР за фактами вимагання є заяви потерпілих, за якими вибудовуються типові слідчі ситуації:

1) наявні відомості про безпосередніх вимагачів, відомі висунуті ними вимоги та предмет вимагання;

2) відсутні відомості про вимагачів, проте наявні відомості про факт вимагання, обставини спілкування та нав'язані вимоги.

У першій з наведених ситуацій зазначимо, що доволі часто інформація про підозрюваного з'являється до початку кримінального провадження. На початковому етапі розслідування діяльність оперативних підрозділів у межах доручень слідчого спрямовується на встановлення зв'язків підозрюваного, його приналежності до злочинного угруповання та того положення, яке він у ньому займає. Також важливо встановити факти його участі в інших злочинних акціях, наявність зброї, визначити коло осіб, причетних до вчинення конкретного кримінального правопорушення, встановити місця утримання заручників, вжити заходів щодо їх звільнення тощо. Заходи оперативного (ініціативного) пошуку доцільно здійснювати у т.ч. із застосуванням спеціальних технічних засобів.

Наявність інформації про особу підозрюваного на початковому етапі досудового розслідування дозволяє слідчому та оперативним працівникам зосередити зусилля на встановленні його оточення, зв'язків. Зібрати дані, що характеризують особу, встановити належність до організованої групи та її роль у ній. А також встановити характер та реальність загроз, висловлених на адресу потерпілого, механізм отримання вигоди від вимагання, який може виявитися дуже складним.

У процесі вивчення зв'язків та оточення підозрюваного необхідно вжити заходів зі встановлення інших осіб, причетних до цього кримінального правопорушення – організаторів, навідників, інформаторів, укривачів та ймовірних «покровителів» у правоохоронних органах.

Якісне виконання вказаних заходів дозволить у ряді випадків виявити інші незареєстровані кримінальні правопорушення, вчинені цими особами, або встановити їхню причетність до нерозкритих кримінальних правопорушень. Здійснення таких заходів можливе двома шляхами:

1) негайно затримати на місці вчинення злочину т. зв. одержувача предмета вимагання та надалі в межах розслідування встановити всіх причетних до злочину осіб;

2) оперативним шляхом виявити всіх співучасників і лише після цього провести затримання на місці злочину.

Перший спосіб є доцільним, коли йдеться:

- про одиничний випадок вимагання;
- про його вчинення неповнолітнім або малочисельною неорганізованою групою;
- про надання предмету вимагання у найкоротші терміни і на проведення підготовчих заходів залишається мало часу;
- реальність загроз дуже висока або вони вже реалізуються.

Так слід діяти, коли утримуються заручники, місце перебування їх невідоме, життю потерпілих загрожує реальна небезпека, а також є підстави вважати, що затримані зможуть дати правдиві свідчення.

Другий спосіб є кращим, якщо є можливість відтягнути час передачі предмета вимагання і є час для серйозної оперативної роботи; коли йдеться про організовану групу, яка напевно вчинила інші злочини, невідомі її лідери, організатори, є підозри про наявність корумпованих зв'язків. Крім того, судячи з особистісної характеристики, одержувач предмета вимагання навряд чи відразу дасть правдиві свідчення (жорстокий, має судимості, отримав безкоштовно квартиру від злочинної групи або машину, даючи

свідчення, ризикує життям).

Відповідно, *у разі наявності другої типової ситуації*, для оперативного встановлення всіх учасників ОГ необхідно здійснити такі заходи:

1. Встановити осіб, які могли бути впроваджені організованою групою у організацію-об'єкт вимагання. За відсутності прямих вказівок на таку особу, використовуються свідчення колег по роботі щодо професійної підготовленості підозрюваного, кола його інтересів, режим відвідування, зацікавленість у справах організації.

2. Встановити осіб, які працюють приватними охоронцями, а насправді є членами організованої групи (джерелами інформації). Досить часто такі особи бувають поза підозрою, іноді навіть демонструють свою корисність, «виявляючи» раніше викрадений автотранспорт, що належить фірмі, що охороняється, або її керівників, викрадених або взятих у заручники, «запобігаючи» інсценованим крадіжкам, «вступаючи в бій» з учасниками уявного розбійного нападу.

3. Встановити навідників, які не належать до організованої групи, проте виконують цю роль з корисливих мотивів або помсти. Ними можуть бути:

- знайомі по будинку, дозвіллю, по роботі, які знають фінансове становище потерпілого, його спосіб життя, життєві цінності, мають компрометуючі дані;

- працівники органів, які реєстрували фірму-об'єкт вимагання, які здали їй у оренду приміщення;

- працівники фінансових та податкових органів, які мають доступ до фінансових документів потерпілого;

- особи, які працюють у конкуруючих організаціях, що мають претензії до потерпілого;

- незадоволені співробітники, у тому числі звільнені;

- конкуренти та інші особи, знайомі з протиправною господарською

діяльністю потерпілого (незаконні банківські операції, закупівля викраденої чи некондиційної сировини, випуск та реалізація некондиційної продукції), для яких вимагання ґрунтується на шантажі.

Важливу інформацію можна отримати за результатами вивчення рівня добробуту осіб, підозрюваних у приналежності до угруповання вимагачів, зіставивши його з доходами, які вони отримують з офіційних джерел. Підвищення рівня добробуту може збігтися за часом із залученням їх у злочинну групу, коли вони отримують від лідерів початкову матеріальну допомогу, а також систематично вимагати гроші у потерпілих. Не є винятком ситуація, коли у окремих осіб у проміжки часу, що збігаються з епізодами вимагання, з'являються зайві гроші. Одночасно із вказаними заходами ефективним може виявитись використання різноманітних криміналістичних обліків.

Так, важливого методологічного значення набуває ***кримінальний аналіз під час розкриття та розслідування вимагань***.

Особливе значення має **аналіз первинної інформації про факт вчинення вимагання**, саме він необхідний для визначення переліку і змісту похідних задач, їх виконавців, термінів виконання, програм і засобів їх вирішення.

Аналітичне супроводження досудового розслідування за фактом кваліфікованого вимагання, вчиненого ОГ і ЗО.

1. Для первинного аналізу відомостей про вимагання, насамперед, має значення одержання повної, об'єктивної та достовірної інформації про такі обставини:

Особу потерпілого. При вимаганні необхідно вивчати особу потерпілого. Часто цьому кримінальному правопорушенню передують сусідські, дружні, товариські, робочі стосунки. Тому встановлення стосунків потерпілого із злочинцями має принципове значення. Збираючи дані про особу потерпілого, необхідно встановити коло його родинних та дружніх стосунків, отримати та проаналізувати інформацію з телефонних розмов,

особливо протягом останнього тижня, оскільки нерідко потерпілий приховує деякі відомі йому факти, що передували вимаганню. Проаналізувати та візуалізувати маршрут руху потерпілого за декілька днів до вчинення злочину, з можливістю виявлення машин стеження;

Спосіб вчинення вимагання. У разі вчинення вимагання з'ясувати його особливості, особливості голосу, мови, жестикуляції, використання зброї (її характеристики) та інших засобів, завдання тілесних ушкоджень, погроз застосування насильства, що наштотує на версію, що особа могла бути раніше судимою або пов'язана із вчиненням вимагань раніше;

Знаряддя і засоби, що використовувались при вимаганні (чи мали місце предмети для обмеження рухів потерпілих, їх ознаки);

Особу злочинця (інформація про кількість осіб, причетних до вчинення злочину; інформацію про їх одяг, взуття; антропометричні дані; особливі прикмети злочинців (татування, шрами, фізичні вади); чи користувались засобами зв'язку (телефони, рації));

Щодо транспортних засобів, на яких пересувались злочинці. В подальшому проаналізувати відео з камер спостережень системи «Безпечне місто», ПІНП «Гарпун» з візуалізацією маршруту руху та можливого виявлення додатково транспорту та співучасників.

Проаналізувати можливі маршрути під'їзду та від'їзду до місця злочину для перевірки версії щодо використання інших номерних знаків чи автомобілів злочинцями.

У разі відсутності інформації про транспортні засоби, під час першочергових дій, здійснити аналіз відеозаписів прилеглих до місця вчинення вимагання камер відеоспостережень системи «Безпечне місто» з метою встановлення можливого транспорту злочинців. В ході аналізу маршруту руху транспортних засобів та злочинців, скеровувати оперативних працівників на виявлення приватних камер відеонагляду по маршрутах відпрацювання.

Отриману проаналізовану інформацію, щодо транспорту та маршруту

його руху бажано візуалізувати за допомогою картографічних сервісів або програмних компонентів «Google maps», «ArcGIC», тощо.

При аналізі та візуалізації даних доцільно використовувати аналітичні продукти «IBM i2 Analyst's Notebook», «Microsoft Power BI», та інші;

У ході відпрацювання маршрутів руху злочинів, встановити додаткові місця та час їх перебування до та після вчинення вимагання, для подальшого ініціювання проведення додаткової радіорозвідки.

Крім того, при відпрацюванні камер відеоспостереження слід звертати увагу на якісні зображення фігурантів, для подальшого проведення порівняльного дослідження за допомогою спеціального програмного забезпечення Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації, а також сервісу з пошуку осіб по фотозображенням «FindClone».

2. В разі необхідності, працівник кримінального аналізу може здійснювати виїзд на місце вчинення злочину та бути залученим в ході проведення його огляду, з метою збору необхідної, на його погляд інформації, яка сприятиме швидкому розкриттю вимагання та встановлення винних осіб.

Отримати інформацію щодо абонентських номерів, які фіксувались базовими станціями мобільних операторів поблизу місця вчинення кримінального правопорушення. Після отримання інформації, провести порівняльний аналіз даних, отриманих в результаті моніторингу абонентських номерів на місці вчинення злочину з місцями можливого перебування осіб, причетних до вчинення злочину.

Встановити осіб, які використовували номери, що викликали оперативний інтерес та перевірити їх на причетність до вчинення вимагання, шляхом формування довідки-характеристики з офіційних та відкритих джерел. Ініціювати проведення співставлення абонентів, які викликами оперативний інтерес, з їх перебуванням на місці вчинення подібних злочинів на території держави.

Також, на початковому етапі зібрати чи ініціювати збір іншої інформації, яка сприятиме розкриттю вимагання та встановленню винних осіб, виходячи з обставин злочину. На підставі отриманої на початковому етапі інформації визначитись з типовими версіями вчинення вимагання.

Отриману по початковому етапі аналізу інформацію необхідно максимально повно зберегти, систематизувати, для подальшого проведення тактичного аналізу в «Microsoft Power BI» з проведенням повного, всебічного та обґрунтованого аналізу, викриттям усіх учасників злочину із зіставленням та виявленням епізодів їх злочинної діяльності, а також систематизації та проведення аналізу вчинених на території України вимагань такої категорії.

У разі виявлення схожих епізодів, вчинених раніше, дослідити їх повторно, з витребуванням оновлених довідок та встановленням раніше не відомих обставин злочину, вивчити відомості з ЄРДР, реєстру судових рішень.

Метою подальших етапів аналітичного супроводження вимагань, вчинених організованими групами, є:

1) збільшення обсягу орієнтуючої інформації, яка потребує обговорення. З цією метою запровадити практику постійного отримання оновленої інформації з територіальних підрозділів кримінального аналізу або ДКР/ДСР про результати розслідування злочину (допити потерпілих, свідків та очевидців, додаткові відеоматеріали та результати їх перегляду, експертизи, відомості про осіб, які перевірялись на причетність до вчинення злочину та інші нововиявлені обставини);

2) підвищення якості криміналістично-значущої інформації, що дозволяє звузити напрями пошукової діяльності, будувати більш обґрунтовані версії, в основі яких лежить логічний аналіз накопиченої інформації;

3) виявлення і дослідження нових епізодів злочинної діяльності організованої групи, встановлення та затримання нових, раніше не відомих учасників організованої групи;

4) розробка розгорнутого плану розслідування, який передбачає перевірку всіх версій, вирішення всіх поставлених задач і визначення системи засобів їх рішення по всіх злочинних епізодах і учасниках.

Ускладнення на подальшому етапі розслідування вимагання, вчинених організованою групою, виникають у разі, коли певні фактичні дані про злочинців в результаті проведення первинних слідчих (розшукових) дій, у т.ч. негласних, а також окремих заходів оперативного (ініціативного) пошуку одержані, але їх недостатньо, щоб встановити конкретних підозрюваних.

У такій ситуації перед аналітиком постає низка творчих завдань, метою яких є аналіз значного масиву наявної доказової та орієнтуючої інформації, максимальне використання джерел інформації, що вже знаходяться у розпорядженні, та визначення подальшого напрямку дослідження.

Ситуації, коли встановлено та затримано особу одного нападника чи усіх нападників, є найбільш сприятливими, але не призводять до автоматичного вирішення завдань стратегічного рівня. За таких обставин діяльність аналітика спрямована на пошукову діяльність, виявлення ще невідомих епізодів злочинної діяльності та можливих співучасників організованої групи (інформатори, підбурювачі, скупники краденого майна тощо).

Оперативно-розшукові заходи спрямовані на викриття вимагателів, проводяться по наступним етапам:

1. Оперативний пошук ознак вимагання.
2. Оперативна перевірка інформації про факти вимагання
3. Оперативне документування вимагателів
5. Оперативно – тактична операція по затриманню вимагателів.
6. Оперативне супроводження кримінальної справи.

1. Оперативний пошук ознак вимагання. Методика оперативного пошуку розрахована на виявлення первинної інформації щодо ознак вчинюваного вимагання чи діяльності груп вимагателів.

Первинну інформацію можна умовно поділити на наступні види:

обставини, які свідчать про реальність замислу по створенню організованих груп вимагателів та участь окремих осіб у вчиненні вимагання, про можливий об'єкт злочинних зазіхань та інформація, яка дозволяє припустити, що вимагання вчинюється по відношенню до конкретної особи.

При отриманні первинної інформації необхідно враховувати, що вона може бути недостатня для прийняття певного процесуального рішення, викликати сумнів в її достовірності, знаходитись в умовах можливої розшифровки негласних джерел.

2. Оперативна перевірка інформації про факти вимагання

На цьому етапі здійснюються оперативні заходи, які спрямовані на визначення достовірності, повноти об'єктивності оперативної інформації.

Оперативна перевірка первинної інформації може здійснюватися шляхом проведення гласних та негласних оперативно-розшукових заходів, за допомогою осіб, які співробітничать з поліцією на конфіденційній основі, через оперативні обліки НП України та за допомогою оперативно – технічних засобів, які використовуються і встановлюються таємно; для збереження конспірації проводяться оперативно-технічні заходи, проведення оперативного звукозапису.

3. Оперативна розробка вимагателів. Оперативна розробка проводиться в рамках оперативно-розшукової справи. На цьому етапі здійснюються необхідні оперативні та організаційні заходи.

Приводом для проведення оперативних заходів в рамках оперативно-розшукової справи є наявність достатньої інформації про вимагання, яке готується або вчинено невстановленими особами; осіб, які вчинили вимагання та переховуються від правоохоронних органів.

При отриманні інформації про вчинюваний злочин (коли особа злочинців не встановлена) у рамках оперативно-розшукової справи здійснюється становлення конкретних осіб, які вчинили злочин, ролі кожного з них при вчиненні злочину і процесуальна фіксація їх дій.

Після отримання заяви про вчинення злочину необхідно організувати оперативну комбінацію щодо проведення додаткової зустрічі заявника зі здирниками з *використанням технічних засобів* для контролю, фіксації та документування розмов чи дій. Слід зазначити, що практична цінність таких оперативно-розшукових заходів визначається змістом зафіксованих розмов, під час яких виявляються злочинні наміри. Крім того, можна отримати нову інформацію про час, обставини скоєння злочину. Вирішення питання щодо порушення кримінального провадження про вимагання пов'язане зі значними труднощами, зумовленими специфікою аналізованого складу злочину. У зв'язку з цим кримінальне провадження, як правило, порушуються після проведення ретельної перевірки.

Аналіз слідчо-оперативної практики свідчить, що в основному ці труднощі стосуються:

- визначення наявності ознак складу злочину в матеріалах, що надійшли до поліції (заявах потерпілих або їх близьких та інших осіб);
- оптимальної організації першочергових оперативно-розшукових заходів, для того щоб надалі матеріали оперативно-розшукових заходів можна було використати як докази, тощо.

4. Оперативне документування вимагателів

Головна мета цього етапу – проведення оперативного документування злочинних дій вимагателів та внесення відомостей до ЄРДР. У процесі документування оперативні працівники виявляють фактичні дані та забезпечують можливість їх використання як доказів у кримінальному судочинстві, здійснюють збір інформації, фіксують дії потерпілого та розроблюваних осіб, для чого:

- забезпечують спостереження за потерпілим та його родичами, якщо вони мешкають в одній оселі;
- здійснюють оперативний вплив на хід переговорів – створюють умови, які ускладнюють дії розроблюваних;
- проводять відповідні першочергові оперативні заходи;

➤ забезпечують фіксацію дій розроблюваних осіб та потерпілого за допомогою оперативно-технічних заходів.

Всю діяльність оперативних працівників при проведенні оперативно-розшукових заходів із застосуванням оперативно-технічних засобів можна умовно поділити на кілька етапів: планування, підготовка та проведення, оформлення отриманих матеріалів.

5. Реалізація матеріалів оперативної розробки. Реалізація матеріалів оперативної розробки полягає в їх використанні для попередження та розкриття злочинів. При реалізації враховується повнота документування дій розроблюваних, необхідність та можливість отримання додаткової інформації. В рамках часткової реалізації здійснюється оперативний вплив на розроблюваних осіб шляхом притягнення їх до адміністративної відповідальності; схилення членів груп вимагателів до відмови від вчинення злочину. При необхідності вимагателі можуть притягатися до кримінальної відповідальності за інші злочини. Таким чином, реалізація матеріалів оперативної розробки пов'язується з досягненням необхідного профілактичного результату – відмова особи від злочинних намірів, схилення вимагателів до виходу з групи, усунення умов, які сприяють вчиненню вимагання, роз'єднання груп вимагателів. тактика оперативного впливу залежить від оперативної ситуації, яка склалася.

6. Оперативно – тактична операція по затриманню вимагателів. На цьому етапі продовжується реалізація оперативної інформації шляхом затримання злочинців та документування їх дій при передачі майна.

При підготовці операції по затриманню вимагателів визначається:

- склад учасників групи, їх інструктаж, система зв'язку між ними, відпрацьовуються дії кожного на місці;
- оперативні заходи, які спрямовані на документування дій вимагателів (як до затримання, так і після);

- слідчі дії (для цього у складанні плану бере участь слідчий, але його знайомлять з оперативною інформацією, не відкриваючи джерел та засобів її отримання);

- сили та засоби, які будуть використовуватися.

Також перед затриманням злочинців оперативні працівники повинні вирішити такі тактичні завдання:

- затримати одержувачів у той момент, коли вони одержать і будуть тримати в руках предмети вимагання, а якщо ці предмети оброблено хімічними маркерами - після контакту їх зі шкірою рук та одягу;

- не допустити спроби позбутися отриманих предметів, а також наявної зброї, наркотиків, документів (викинути, передати іншій особі тощо);

- не допустити застосування злочинцями засобів захисту (зброї, вибухових пристроїв);

- забезпечити відеофіксацію затримання та ізолювати злочинців один від одного;

- забезпечити безпеку учасників затримання та потерпілого.

При плануванні оперативних заходів передбачається взаємодія:

- зі слідчими (які дають оцінку зібраним матеріалам)

- та працівниками оперативно-технічних підрозділів (які дають висновок щодо можливості та ефективності використання технічних засобів).

До початку операції для успішного документування дій злочинців при затриманні їх на місці злочину необхідно визначити спосіб передачі майна, яким здебільшого користується група, а в разі опосередкованої передачі – аналіз можливих способів отримання грошей злочинцями. Оперативними працівниками здійснюється інструктаж потерпілого щодо його поведінки на час підготовки та проведення операції. При цьому передбачається запасний план на випадок зміни оперативної ситуації. При отриманні перевірених даних про місце, час призначеної передачі майна здійснюються підготовчі заходи, які включають в себе:

- відвідування місця передачі майна, де буде здійснюватися затримання вимагателів. Це дозволить правильно розташувати сили, визначити місця розміщення технічних засобів, за допомогою яких будуть фіксуватися дії злочинців, а також дозволить виключити можливість втечі злочинця після отримання майна (стеження (огляд) проводиться зашифровано, за допомогою технічних засобів, що дозволить спланувати дії учасників операції);

- визначення складу слідчо-оперативної групи. Особливий склад розділяється на групи: захоплення, спостереження та фіксації, забезпечення, оточення, переслідування, виконання процесуальних дій. Загальна кількість учасників груп визначається залежно від оперативної ситуації, кількості вимагателів та наявності в них зброї та автотранспорту;

- інструктаж оперативної групи;
- підготовка і процесуальне закріплення предметів, які призначені для передачі злочинцям. Пропонується кілька варіантів підготовки грошей та матеріальних цінностей для передачі та порядок із процесуального оформлення, запропонована тактика використання та методика процесуального оформлення спеціальних хімічних речовин;

- підготовка до використання технічних засобів для фіксації дій злочинців на місці передачі майна.

При підготовці операції по затриманню вимагателів слідчий організовує присутність понятих, які ретельно інструктуються. Їх присутність необхідна для процесуального оформлення факту затримання та здійснення невідкладних слідчих дій після затримання злочинців.

Затримання здійснюється після виконання всіх необхідних оперативних заходів та слідчих дій, спрямованих на збір доказів з урахуванням їх процесуальної допустимості), які гарантують доказування вини затриманих.

Процес отримання вимагателями майна, момент затримання та подальші слідчі дії повинні фіксуватися за допомогою відеозапису. Це дозволить

зафіксувати факт передачі майна та спростувати можливі обвинувачення з боку злочинців у незаконності дій оперативних працівників. Перед початком зйомки здійснюється прив'язка до місця, зйомка повинна вестись безперервно, починаючи з моменту появи злочинців, і супроводжуватися звуковим коментарем. Особливу увагу оператор повинен приділяти злочинцю, який отримав майно, яке вимагалось; безперервність стеження за діями цього об'єкта дозволить мати докази навіть у випадку, якщо злочинець встигне позбутися отриманого майна. Після затримання злочинців на місці злочину їх негайно позбавляють можливості що-небудь дістати, знищити, передати, перевіряють на наявність зброї, що відразу вилучається, ізолюють один від одного. Вони швидко доставляються до відділу поліції для проведення детального особистого обшуку й складання необхідних процесуальних документів.

7. Оперативне супроводження досудового розслідування. На цьому етапі оперативні працівники здійснюють оперативні заходи, спрямовані на легалізацію оперативної інформації за допомогою слідчих дій. При порушенні кримінального провадження за матеріалами оперативної розробки та проведення розслідування по відношенню до розроблюваних по інших епізодах злочинної діяльності, розробка повинна продовжуватися до встановлення фактів, які можуть використовуватись як докази у кримінальному судочинстві, а також для здійснення оперативного супроводження кримінальної справи. В рамках оперативного супроводження кримінального провадження здійснюється подальша розробка затриманих, оперативне забезпечення слідчого орієнтуючою інформацією з метою ефективного проведення слідчих дій (допитів, обшуків, очних ставок тощо).

2.2 Особливості організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні кваліфікованих вимогань

Важливу інформацію можна отримати за результатами проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема здійснення контролю за поштовими відправленнями (ст. 262 КПК), зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (ст. 263 КПК), а також з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК).

Особливо важко довести участь у вимаганні організаторів та лідерів злочинних угруповань. Це зумовлено тим, що діють вони через ланцюг посередників; гроші, цінності, одержані злочинним шляхом, вміло легалізуються (відмиваються). Перш ніж зайняти позицію лідера групи, такі особи часто скоюють різні злочини і продовжують злочинну діяльність, лишаючись лідерами. Тому доцільно здійснити перевірку зупинених у районі (області) кримінальних проваджень, а також тих, де фігурують невстановлені слідством особи.

Успішне функціонування добре організованого злочинного угруповання зумовлює наявність корумпованих зв'язків, у тому числі й у правоохоронних органах (особливо у низових підрозділах). Що-потужніша і впливовіша група, тим вона «авторитетніша», тим більше корумпованих зв'язків, вищий їх рівень. Тому, починаючи роботу з припинення та розслідування вимагання, необхідно вжити всіх заходів до запобігання витоку інформації. У зв'язку з цим практикою напрацьовано низку таких рекомендацій.

1. Інформація про вимагання, що надійшла до підрозділу НПУ, не включається до добових зведень, зведень-орієнтувань, реєструється у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (Журнал ЄО) без розкриття відомостей про особу потерпілого та точних відомостей про дату, місце та час вчинення кримінального правопорушення.

2. Інформація доповідається керівництву ГУНП та прокуратури в усній

формі.

3. Безпосередньо в оперативних та початкових слідчих (розшукових) діях має брати участь щонайменша кількість осіб.

4. Коло осіб, обізнаних про проведення вказаних заходів, у тому числі тих, хто беруть участь у оперативних нарадах, має бути зведене до мінімуму.

5. Документи, що стосуються обставин вимагання, за можливості не розмножуються, а за необхідності копіюються особисто виконавцем у суворо обмеженій кількості примірників.

6. Перед співробітниками, які беруть участь в оперативних заходах, ставляться винятково локальні завдання. Їх не слід ознайомлювати із ситуацією в цілому та загальною метою операції.

7. Загальні та конкретні завдання перед співробітниками, які беруть участь у затриманні вимагачів на місці злочину, ставляться безпосередньо перед виїздом на місце.

8. Особи, які перебувають під вартою, утримуються у суворій ізоляції без будь-якої можливості зв'язатися один з одним і співучасниками, які перебувають на волі. Потрібно враховувати, якщо в одному провадженні перебувають під вартою 5-6 осіб, то за умов одного слідчого ізолятора практично неможливо перешкодити обміну інформацією між ними через співкамерників, які контактують на прогулянках, у лазні, на господарських роботах. Такі групи вимагачів мають бути розосереджені за кількома слідчими ізоляторами, а особи, які відіграють у групі вирішальні ролі – утримуватися під вартою навіть в іншому регіоні.

9. У разі виявлення витoku інформації зі слідчого ізолятора негайно проводити оперативні комбінації для виявлення та перекриття каналів зв'язку. Ці комбінації дозволять встановити спільників вимагачів, які залишилися на волі, у тому числі організаторів та осіб, які загрожують свідкам та потерпілим.

10. Довести до відома потерпілих і свідків інформацію про те, що їх телефонні розмови можуть прослуховуватись вимагачами, тому вони не

повинні вести бесіди за фактами вимагання.

Витік оперативної та слідчої інформації може призвести не лише до втрати доказів у провадженні, а й до трагічної долі заявників, заручників, свідків.

Найбільш складним і відповідальним заходом є затримання вимагачів на місці злочину у межах такої негласної слідчої (розшукової) дії як **контроль за вчиненням злочину**, що проводиться у формі спеціального слідчого експерименту та імітування обстановки злочину (ст. 271 КПК України). При його проведенні вирішуються такі тактичні завдання:

- затримання одержувачів у момент утримування у руках предмету вимагання, а якщо ці предмети оброблені спеціальними хімічними речовинами – після контакту їх зі шкірою рук та одягу;

- недопущення спроб сховатися, позбутися отриманих предметів, наявної зброї, наркотиків, документів (викинути, передати іншій особі);

- недопущення застосування злочинцями засобів захисту (зброї, вибухових пристроїв), а також спроб звільнити за їх допомогою співучасників, які спостерігали за процесом передачі предметів вимагання;

- забезпечення відеофіксації процесу затримання та нейтралізації можливих контрспостерігачів.

За наявної можливості, з метою забезпечення успішного затримання, бажано вивчити особу злочинців, які отримуватимуть предмет вимагання. Важливо акцентувати увагу на антигромадській спрямованості особистості, звичках, судимості, спеціальній спортивній підготовці, володінні технікою бойових єдиноборств, наявності зброї та психологічної готовності до її негайного застосування. При вивченні особистості, слід звернути увагу на факти затримання, що мали місце раніше, спосіб поведінки при цьому. Особливу зацікавленість становить інформація про те, чи працював раніше підозрюваний у правоохоронних органах. Це необхідно для прогнозування їхньої поведінки під час затримання та в процесі перших допитів.

Якщо особа когось із одержувачів предмета вимагання не встановлена

(наприклад, вимоги про виплату викупу за взятих заручників висловлюються по телефону або за допомогою інших технічних засобів), то при плануванні тактики затримання слід виходити з передумови, що злочинці мають вогнепальну зброю і володіють навичками бойових єдиноборств. Нехтування цим може призвести до зриву операції, не виключаються і трагічні наслідки для співробітників, які здійснюватимуть затримання.

Під час підготовки до затримання місце вимагання попередньо приховано вивчається. Однак слід пам'ятати, що злочинці можуть заздалегідь виставити контрспостерігачів, особливо у випадках, коли потерпілому надано нетривалий термін для виконання вимог вимагачів. Помітивши переміщення, вони можуть перенести місце передачі предмета вимагання і, усвідомивши, що потерпілий звернувся до поліції, діятимуть вкрай обережно.

Поряд із цим визначається необхідна кількість осіб, що беруть участь у затриманні, місця розташування членів групи затримання, прикриття, спостереження, відеофіксації, переслідування за можливими шляхами втечі злочинців. У приміщенні мають блокуватись всі можливі виходи. Інакше злочинці можуть сховатися разом із отриманими грошима.

Важливо визначити найбільш зручні та приховані місця для розташування операторів з відеокамерами, оскільки отриманий відеозапис є одним із вирішальних доказів. Техніка має бути перевірена заздалегідь.

У межах реалізації контролю за вчиненням злочину, за рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених грошових коштів (ст. 273 КПК України). Зокрема, вимагачам можна передати грошову «ляльку», виготовлену таким способом, щоб побіжний огляд не зміг виявити підробку. Для цього «ляльку» виготовляють із банківською упаковкою, міцно перев'язують, щоб ускладнити перегортання по кутам, а бічні та торцеві поверхні підфарбовують під колір купюр, що лежать зверху.

«Ляльку» пакують у напівпрозору упаковку так, щоб був помітний вміст, міцно перев'язують. Реалізація вказаних рекомендацій врегульована

Витрачаючи певний час на розв'язування та розпакування, злочинці дають можливість групі затримання скоординувати свої зусилля. У випадках, коли є підстави вважати, що вимагачі ймовірно в присутності потерпілого можуть самі перерахувати гроші або запропонувати зробити це йому (квартира, офісне приміщення), використання «ляльки» зазвичай виключається. «Лялька» ефективна при передачі предмета вимагання в автомобілі, коли вимагачі прагнуть швидше залишити місце вимагання або при безконтактній передачі грошей.

Виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів, у нашому випадку, грошових коштів, для проведення контролю за вчиненням злочину оформлюється відповідним протоколом (ч. 2 ст. 273 КПК України), у якому відображаються номінал, кількість та номери грошових купюр, що лежать зверху. Крім того, фіксується вид паперу внутрішнього виконання, реквізити банківської упаковки, якщо така є, зовнішня упаковка та, у разі застосування, хімічні маркери (вид, місце розташування, текст написів).

Перед затриманням важливо провести інструктивну бесіду з потерпілим, заспокоїти його, запевнити у позитивному результаті операції, забезпечити, якщо це передбачено планом, засобами аудіо- та відеофіксації, відпрацювати питання до вимагачів. Розмову бажано доручити досвідченому та старшому за званням оперативному співробітнику або слідчому для надання потерпілому почуття впевненості в собі та в спроможності співробітників поліції.

Потерпілий, ні в якому разі, не повинен сідати в автомашину з вимагачами. Він повинен прагнути уникнути спроб обшукати його у разі наявності засобів аудіо-, відеофіксації і передати пакет із грошима чи іншим предметом так, щоб цей момент був добре помітний. Заздалегідь обумовлюється сигнал «гроші взяті», якщо передача здійснюється поза полем спостереження оперативних співробітників.

Організовані групи та злочинні організації, вчиняючи вимагання великих грошових сум, особливо у іноземній валюті та із захопленням заручників, вживають різноманітні запобіжні заходи: стежать за потерпілим напередодні передачі грошей, заздалегідь виставляють контрспостереження з метою встановлення присутності працівників поліції на місці передачі. У разі їх виявлення негайно подається сигнал тривоги – візуально чи з використанням засобів зв'язку.

Злочинці часто вимагають передати гроші у місцях, що добре проглядаються, де складно розташуватися групі затримання (на мостах, естакадах), або ставлять умову викинути предмет вимагання із вікна будинку, спеціально обраного для цієї мети, з автомашини у чітко визначений час, у точно вказаному місці, покласти в схованку. У діяльності практичних підрозділів відомі випадки, коли злочинці, отримавши гроші, відразу передавали їх співучасникам, які не були завчасно виявлені поліцією. Такі співучасники встигали втекти. Існують також випадки, коли доручали отримати суму у потерпілого стороннім випадковим перехожим, іноді навіть підліткам, не посвяченим у злочинний задум.

У такому (останньому з наведених) випадку вимагачі організують спостереження за посередником і контролюють перебіг операції. Якщо членами групи є працівники поліції, то їх використовують як прикриття на місці передачі грошей та винесення предмета здирництва у безпечне місце. Іноді для того, щоб переконатися у відсутності засідки та стеження, вимагачі за допомогою записок, захованих у різних місцях міста, «ведуть» потерпілого вулицями, спостерігаючи за ним весь цей час.

Наведені прийоми повинні враховуватися при ретельному плануванні та проведенні операції.

У процесі підходу вимагачів до місця передачі та під час отримання коштів на місці злочину вкрай необхідно організувати спостереження за можливими контактами з раніше непоміченими співучасниками-спостерігачами, які подають сигнали: «я тут», «все спокійно», «поліції

немає», «увага, йде потерпілий», «тривога» та ін. Якщо суб'єкт контакту визначений, він негайно повинен братися під спостереження.

Після затримання вимагачів на місці злочину, їх негайно позбавляють можливості що-небудь дістати, знищити, передати, перевіряють на наявність зброї, яка відразу вилучається, ізолюють один від одного. У жодному разі не слід вимагати у злочинців пред'явлення документів. Одразу на місці проводиться детальний *особистий обшук* та складаються необхідні процесуальні документи. Якщо злочинці приїхали на автотранспорті, то він також має бути оглянутий/обшуканий. Відповідно, в ідеалі має бути в наявності ухвала суду на проведення такого обшуку.

Поки діє фактор раптовості і психологічний шок, необхідно одразу, після прибуття у ВП, повідомити особі / особам про підозру та провести *допит підозрюваних*. Зробити це має слідчий, який здійснює досудове розслідування відповідного кримінального провадження. Головна мета допиту спрямована на отримання відомостей про всіх учасників вимагання, оскільки затримуються в основному виконавці, бойовики, водії, збирачі данини. Маючи досвід ухилення від кримінальної відповідальності, вони стають осередком нової, більш небезпечної та активної групи вимагачів.

Водночас, можливості оперативних підрозділів не обмежуються затриманням вимагачів на місці злочину. Вони можуть:

- зібрати відомості, що характеризують особу затриманих, їх спосіб життя, зв'язку, належність до певного злочинного угруповання, участь у ньому, майновий стан;
- встановити наявність співучасників, які залишилися на волі, здійснити їх розшук та затримання;
- перевірити причетність затриманих до нерозкритих кримінальних правопорушень;
- встановити місце утримання заручників, провести їх звільнення;
- встановити осіб, які загрожують потерпілому та свідкам;
- вжити заходів для припинення витоку інформації від затриманих до

співучасників, які залишилися на волі;

- вжити заходів для захисту свідків та потерпілого.

Оптимальною організаційною формою розслідування фактів вимагання, особливо складних, пов'язаних із вимогою передачі великих грошових сум, іноземної валюти, із захопленням заручників, здійснюваного великими організованими злочинними угрупованнями, є слідчо-оперативна група, бажано, стабільна за складом.

ВИСНОВОК

На теперішній час законодавство України має в своєму розпорядженні значні важелі впливу з метою протидії злочинності в країні та організованим її проявам зокрема.

Відкрите військове вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року призвело до значного жахливого впливу на всі галузі суспільного життя в державі, Зазнала цього впливу і злочинність, як можна бачити, після перших місяця-двох з початку війни ,організована злочинність активізувала свою діяльність, почала розробляти нові напрямки вчинення злочинів, при цьому не нехтуючи основними видами своєї злочинної діяльності. Збільшення кількості вогнепальної зброї у громадян, та учасників організованих груп і злочинних організацій зокрема, отримання змоги її отримання в місцях ведення бойових дій, деокупованих територіях призвело до того, що кількість корисливо-насильницьких злочинів може поступово зростати в державі. Наслідками цього можуть стати і збільшення такого виду злочинної діяльності, як вчинення ОГ та ЗО вимагань.

Дані методичні рекомендації дали змогу впорядкувати діяльність працівників поліції України щодо виявлення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень даної категорії, встановити особливості саме «кваліфікованих» видів вимагань, як окремого напрямку протиправної діяльності організованих груп та злочинних організацій на території нашої держави, встановити порядок дій при плануванні досудового розслідування злочинів даної категорії.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ІНФОРМАЦІЯ

ЄО № 111 від 01.01.2023 року

Управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області

ДСР НПУ

(органу (підрозділу поліції))

Рішення:

1) розглянуто згідно з КУПАП

складено протокол № _____ - _____ від ____ . ____ .20 ____ року, ____ год. ____ хв.

за ст. _____ ч. _____ КУПАП;

складено постанову № _____ від _____ 20
_____ року,

складено рапорт, надіслано вих.№ _____ від _____ 20
_____ року,

до _____

2) розглянуто згідно з ЗУ «Про звернення громадян»

складено довідку № _____ від ____ . ____ .20 ____ року,

поінформовано заявника вих.№ _____ від ____ . ____ .2023 року

3) Надіслано вих.№ Б-111/11/111/01-2023 від 01.01.2023

до СУ ГУНП в Дніпропетровській області

поінформовано заявника (для заяви) вих.№ _____ від ____ . ____ .2023 року

4) Відомості внесено до ЄРДР за № 12021110000000111, 10.01.2023 року.

приєднано до ЄРДР за № _____

Попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення -
частина 2 стаття 189 КК України

Досудове розслідування доручено

Старшому слідчому в ОВС відділу СУ ГУНП в Дніпропетровській області
майору поліції Івану ІВАНОВУ

(Підрозділ, посада, прізвище, ім'я, по батькові слідчого)

Начальник 1 – го відділу

(боротьби з транснаціональними та етнічними ОЗГ)

УСР в Дніпропетровській області

ДСР НП України

звання

____.____.2023 року

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Начальнику управління
стратегічних розслідувань в
Дніпропетровській області
ДСР НП України
полковнику поліції

РАПОРТ

Доповідаю, що співробітниками 1-го відділу управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області ДСР Національної поліції України зібрано матеріали відносно групи осіб, організатором якої є громадянин «О», які займаються вимаганням грошових коштів, «поверненням боргів», залякуваннями громадян з метою отримання частини прибутку від фізичних осіб підприємців. На теперішній час сума коштів, яку вони вимагають з фізичної особи підприємця складає 10000 тис. доларів США, погрожуючи при цьому громадянину «Д» фізичною розправою в разі невиконання їх вимог.

Вказані дії підпадають під ознаки кримінального правопорушення передбаченого ч. 2 ст. 189 КК України, а саме: вимагання, вчинене повторно; або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або з пошкодженням чи знищенням майна, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому.

З урахуванням викладеного, керуючись положеннями пункту 3 розділу І пункту 11 розділу ІІ (пункту 13 розділу ІІ) Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом МВС від 08 лютого 2019 року № 100, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 05 березня 2019 року за № 223/33194, прошу дати доручення зареєструвати мій рапорт в ІТС ІППІ (журналі ЄО) управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області ДСР НПУ та прийняти рішення відповідно статті 214 Кримінально процесуального кодексу України.

**Оперуповноважений відділу
УСР в Дніпропетровській області
ДСР НП України
звання**

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Заступникові начальника ГУНП
в Дніпропетровській області –
начальникові слідчого управління
полковнику поліції
Івану ІВАНОВУ

Про направлення матеріалів

Шановний пане Іванов!

Направляємо на Вашу адресу матеріали відносно вчинення кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч. 2 ст. 189 КК України.

Матеріали зареєстровано в ІТС ІПНП (журналі ЄО) за №___ від ____.2021.

Про прийняте рішення повідомити в УСР в Дніпропетровській області згідно порядку та термінів, передбачених п.5 Розділу III наказу МВС від 08 лютого 2019 року №100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» та п.12 Розділу III Методичних рекомендацій щодо порядку роботи з інформаційною підсистемою «Єдиний облік» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», затверджених 04 травня 2019 року Головою Національної поліції України генералом першого рангу Князевим С.М.

Додаток: матеріали на ___ аркуші.

З повагою
начальник
звання

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Слідчому
СВ ВП №3 ДРУП ГУНП
в Дніпропетровській
області
лейтенанту поліції
Івану ІВАНОВУ

Шановний пане Іван!

На виконання доручення вих. № 345/1/620 від 10.10.2023 зареєстрованого в УМП ГУНП в Дніпропетровській області вх. № 333 від 10.10.2023 по кримінальному провадженню № 12021110000000111, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань 10.10.2023, за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ч. 2, ст. 189 КК України, направляємо на Вашу адресу матеріали доручення, яке виконано в повному обсязі.

Додаток: матеріали на 4 арк.

З повагою,
начальник
звання

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В
ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ПОВІДОМЛЕННЯ
про підозру

місто Дніпро

«___» квітня 2023 року

Слідчий СУ ГУНП в Дніпропетровській області старший лейтенант поліції Іванов І.І., розглянувши матеріали досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 410000000000011 від 10.10.2023 року, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст.189 КК України, та встановивши наявність достатніх доказів для підозри особі у вчиненні вказаного кримінального правопорушення, відповідно до ст.ст. 42, 276, 277, 278 КПК України , -

ПОВІДОМИВ:

Петрову Петру Петровичу, 01.01.1970 р.н.,
уродженця м. Дніпро, проживаючого за
адресою: м. Дніпро, вул. _____, буд. _
кв._, громадянина України, з базовою
середньою освітою, раніше не судимого.

про те, що він підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 189 КК України, тобто у вимаганні (вимозі передачі чужого майна з погрозою насильства над потерпілим, обмеження його прав та свобод), вчиненому за попередньою змовою групою осіб.

10.02.2020 близько ___ год. ___ хв., Петров П.П. спільно з _____, знаходячись біля будинку №76 по вул. Гагаріна в м. Дніпро, побачили раніше невідомого перехожого Ф.І.П. У цей час, домовившись між собою, Петров П.П. з _____, підійшли до Ф.І.П. та відвели його в сторону для розмови, куди підійшли _____ та _____ стали позаду потерпілого, таким чином вчотирьох оточивши останнього.

Одразу після чого, Петров П.П. спільно з іншими, діючи відкрито, умисно, протиправно, з корисливих мотивів, з метою спільного збагачення, передбачаючи настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді завдання майнової шкоди потерпілому та бажаючи настання таких наслідків, скориставшись малозначним приводом неналежного спілкування потерпілого з ними, шляхом погроз застосування насильства над потерпілим, обмеження його свободи пересування, слова та вираження поглядів, права

мирно володіти, користуватись та розпоряджатись своїм майном, вимагали у Ф.І.П., належний останньому мобільний телефон, який потерпілий відмовився віддавати враховуючи, що він має інформаційну цінність для нього, через, що у нього почали вимагати грошові кошти в сумі 4000 грн., які потерпілий погодився віддати.

У подальшому Петров П.П. спільно з іншими, продовжуючи реалізовувати спільний злочинний умисел, примусили Ф.І.П. прослідувати з ними до найближчого банкомату, розташованого по вул. _____, 47, в м. Дніпро, де в період часу з 21:00 до 21:25 год. 10.02.2020 потерпілий з власного банківського рахунку зняв грошові кошти у сумі 4000 гривень та передав їх Петрову П.П., _____ та _____, які останні розділили порівну між собою та зникли з місця вчинення злочину.

Таким чином Петров Петро Петрович підозрюється у вимаганні (вимозі до Ф.І.П. передачі майна, належного останньому, з погрозою насильства над потерпілим, обмеженням його прав та свобод), вчиненому за попередньою змовою групою осіб, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 189 КК України, вимаганні, вчиненому за попередньою змовою групою осіб.

Відповідно до ст. 42 КПК України підозрюваний має право:

- 1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;
- 2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України (КПК України), а також отримати їх роз'яснення;
- 3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту – мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;
- 4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;
- 5) давати пояснення, показання з приводу підозри чи в будь-який момент відмовитися їх давати;
- 6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;
- 7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою – на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
- 8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;
- 9) брати участь у проведенні процесуальних дій;
- 10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;
- 11) застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи

стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, та вимагати відкриття матеріалів;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра не підтвердилася;

18) користуватись рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватись послугами перекладача за рахунок держави.

Про підозру мені повідомлено, повідомлення про підозру та пам'ятка про процесуальні права та обов'язки вручені, права підозрюваного оголошені та роз'яснені.

**Сумського РУП ГУНП
в Дніпропетровській області
старший лейтенант поліції**

І.І. Іванов

**Прокурор
Окружної прокуратури міста Дніпро**

І.І. Іванов

Про підозру мені повідомлено, повідомлення про підозру та пам'ятка про процесуальні права та обов'язки вручені, права підозрюваного оголошені та роз'яснені.
Підозрюваний:

«__» годин «__» хвилин «__» квітня 2023 року.

Повідомлення про підозру вручив та роз'яснив права:

**Сумського РУП ГУНП
в Дніпропетровській області
старший лейтенант поліції**

І.І. Іванов

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ: Просвіта, 1996. 80 с. (із наступними змінами та доповненнями).
2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 05.04.2001, редакція від 25.09.2020 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» від 13.04.2012р. № 4652-VI // Х.: Одісей, 2012. 360 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення, редакція від 18.10.2022 // [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
5. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.179) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#n122>.
6. Закон України «Про громадянство України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 13, ст.65) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.
7. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України» від 15 лютого 2012 р. № 150 Київ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/150-2012-%D0%BF/print>.
8. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію» від 1 березня 2017 р. № 118, Київ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-%D0%BF/print>.
9. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року // ВВР України. 2015. № 2. Ст. 124. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 04.06.2020 року // Голос України від 26.06.2020. № 105.
11. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження про Державну міграційну службу України» від 20.08.2014 №360, Київ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF#n8>.

12. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на постійне проживання» від 25.04.2018 № 321 Київ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2018-%D0%BF#Text>.

13. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання» від 25.04.2018 № 322 Київ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2018-%D0%BF#Text>

Відомчі та міжвідомчі накази, інструкції:

1. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 року № 877. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>

2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

3. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань НП України: Наказ НП України від 23.10.2019 № 1077.

4. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 08.02.2019 року №100.

5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України 07.07.2017 № 575.

6. Наказ МВС України від 05.04.2022 №209 «Про затвердження Інструкції про порядок прийняття уповноваженим підрозділом Національної поліції України рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0404-22/print>.

7. Наказ МВС України від 28.08.2013 № 825 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення Державною міграційною службою України» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1654-13#Text>.

Підручники, монографії, навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали і наукові видання:

1. Аналітичний огляд «Оцінка рівня стану організованої злочинності в Україні та протидії підрозділами Департаменту стратегічних розслідувань НПУ в умовах воєнного стану»; кол. авт. Дніпро: ДДУВС, 2022, 58 с.
2. План заходів на 2018—2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року. Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 р. №602-р.
3. Насильницькі вимагання майна в Україні: кримінологічна характеристика ,детермінація та запобігання: монографія / М.Г. Колодяжний; за ред. В.В. Голіни. – Х.: Кроссрууд, 2010. – 288с.
4. Шендрик, В. В. Основні напрямки оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ у попередженні вимагань і заходи щодо їх удосконалення / В. В. Шендрик, І. О. Крепаков // Право і безпека. - 2010. - № 1 (33). - С. 90-94.
5. Дараган В.В. Щодо алгоритму дій слідчих та оперативних працівників Національної поліції на початковому етапі розслідування вимагання одержання неправомірної вигоди службовою особою, яка займає відповідальне становище у сфері державних закупівель / В.В. Дараган // Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 20 жовтня 2017 р.): у 2-х ч. – Дніпро : ДДУВС, 2017. – Ч. 1. – С. 31-34.
6. Тищенко М.С. Щодо питання визначення оперативно-розшукової характеристики корисливо-насильницьких злочинів / М.С. Тищенко // Актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності: матеріали кругл. столу, присвяч. Дню науки (м. Дніпро, 22 трав. 2020 р.). – Дніпро: ДДУВС, 2020. – С. 112-114.
7. Леонтьєва В.С. Співвідношення провокації та слідчого експерименту у протидії корупційним злочинам / В.С. Леонтьєва // Протидія організований злочинності: проблеми теорії та практики: матеріали регіон. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). - Дніпро: ДДУВС, 2021. – С. 230-232.
8. Щирська В.С. Кваліфікація вимагання за сукупністю кримінальних правопорушень / Питання кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права / Право і суспільство №1 / 2022.
9. Ухвала суду №96719998, 30.04.2021, Київський районний суд міста Харкова / <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/96719998/>.